

Csűry Bálint nyomdokain

(Dr. Szabó Józsefet, a tudományegyetem bölcsészakara Magyar Nyelvészeti Tanszékének docensét Csűry Bálint emlékéremmel tüntették ki. Munkatársunk ez alkalomból készített interjút a tanár úrral.)

— Csűry Bálintról a bölcsészek a Szamosháti Szótár jut az eszébe, a tájékozottabbnak esetleg „A néprajzi búvárlat módszere” című tanulmánya. A róla elnevezett emlékérem milyen munkáért adományozható?

— A Csűry Bálint-emlékérmet évenként adják ki, földrajzi négyüjtésért vagy nyelvjáráskutató munkáért. Az idén hárman kaptuk meg, Bárdosi János, B. Gergely Piroska és én. Hadd jegyezzem meg: nagyon helyesnek tartom azt a törekvést, hogy erdélyi kutatók is részesüljenek ebben az erkölcsi elismerésben, hiszen nehéz körülmények között, elismerésre méltó, eredményes munkát végeznek.

— Milyen nyelvjárással foglalkozik a tanár úr? Kérem, beszéljen eddigi nyelvjáráskutató munkájáról!

— Mindenekelőtt szülőfalum, Nagykónyi nyelvjárásával foglalkoztam s foglalkozom ma is. Kandidátusi értekezésemet „A mondat szerkesztés nyelvészeti vizsgálata” címen írtam, Nagykónyi nyelvjárásának sajátosságait vizsgálva. Ez a munka megjelenés előtt áll, remélhetőleg hamarosan (valószínűleg jövőre) jelenik meg az Akadémiai Kiadónál. Aztán részt vettem a Somogy illetve Tolna megye földrajzi neveit összegyűjtő kötetek munkálataiban. Somogyból 27, Tolnából 28 falu földrajzi neveinek anyagát tettem közzé. De Csongrád megyében is végeztem és végzek ilyen munkát. Gondolok például a „Szóreg és népe” című kötetre, és az ezután elkészülő algyői és kiskundorozsmai monográfiákra, amelyekben szintén földrajzi neveket dolgoztam fel. A dorozsmai kötetben a község nyelvjárásának leírására is vállalkozom. Ezek a legutóbbi munkáim, s örülök, hogy megmutathatom az idei nyáron, a Magyar Nyelvtudományi Társas-

ság kiadványaként megjelent legfrissebbet, egy nyelvjárás szöveggyűjteményt Nagykönyvből.

— Milyen tervei vannak a nyelvjáráskutatás terén?

— Távlabbi tervem Nagykönyvi nyelvjárás szótárának az összeállítására. Ez — bár jelenleg már 5-6 ezer tájékoztató cédulám van ebből a tárgykörből — körülbelül tíz évi gyűjtőmunkát jelent még. Ezen kívül szeretném megírni Nagykönyvi nyelvjárásnak a monográfiáját, amelybe a hangtan, az alaktan, és a hagyományos mondatok mellé egy kis jelentéstant is fővennék. Most az alaktan megírásánál tartok, a munka befejezéséhez néhány évre van még szükségem.

Másik nagyobb tervem a belső nyelvjárásigetekkel való foglalkozás. A Magyar Nyelvjárások Atlasza alapján kiindulva mindegyiket azt akarom megvizsgálni, mi az, amit megőriztek ezek a nyelvjárásigetek az eredeti nyelvjárásokból, és mi az, amit a környék nyelvjárásaiból vettek át, s ezt milyen mértékben.

— Véleménye szerint kellőképpen megbecsülik-e a nyelvjáráskutató munkáját, illetve: ma milyen gondok, nehézségek vannak a nyelvjáráskutató munkában?

— Azt lehetne mondani, hogy főként az elméleti kérdésekkel foglalkozó nyelvészek kevésbé becsülik meg munkánkat. Pedig az anyagfeltáró, leletmentő tevékenység — úgy érzem — egyre fontosabbá válik. A nyelvjárások fölötti vészharang-kongatás már egy évszázadra nyúlik vissza, de úgy tűnik, egy-két évtizedig még eredményes lehet a gyűjtés. Tény, hogy a hagyományos paraszti gazdálkodás szokincse rohamosan pusztul, s ha a leletmentő munkát nem végezzük kellő gyorsasággal és mértékben, féltő, hogy korunkból nem marad elegendő dokumentum — ezzel együtt érték — a nyelvjárások mai állapotáról.

Legfőbb gondunk a nyelvjáráskutató utánpótlás biztosítása. Az egyetemen a tantervi keretek közt

heti egy órán foglalkoznak a hallgatók a magyar nyelvjárásokkal, s ez nagyon kevés. Bár itt az egyetemen minden évben vannak néhányan, akik szakdolgozatukat a nyelvjárásokkal kapcsolatos témából készítették, ők azonban — talán azért is, mert többnyire lányokról van szó, akiket az egyetem elvégzése után jobban elfoglal a család — lemorzsolódnak, további munkájukra nem lehet számítani.

— Milyen kiutat lát ebből a helyzetből?

— Az egyetemi oktatásban a heti egy óra mindenképpen kevés. Véleményem szerint ezt a heti egy órát az elméleti képzésre kellene fordítani, s mellette még egy órára volna szükség a gyakorlati részre, megteremtve ezzel a lehetőséget a terepmunkára, és némileg a nyelvjáráskutató utánpótlás nevelésére is. Nagyon nagy segítséget jelentene, ha a vidéki iskolákba kerülő hallgatóink mint középiskolai tanárok ott, a helyszínen élve végeznének nyelvjáráskutató munkát. Ehhez szükség volna az iskola támogatására. Az ilyen törekvés eredményezhet kiutat, hozzátevé: nem új a gondolat, hiszen az ötvenes években Pais Dezső, Bárczi Géza, Deme László és Kálmán Béla szintén az ilyen jellegű megoldás mellett foglaltak állást. Mindenesetre az bizonyos, hogy a jelenlegi gondok enyhítését csak kellő szemléletváltozás hozhatja meg. Ha ez bekövetkezik, akkor tudunk igazán Csűry Bálint nyomdokain haladni, az egész magyar nyelvtudomány érdekében.

— Köszönöm a beszélgetést.

BELÁNYI GYÖRGY

Szépirodalmi rovat

Sziji Ferenc:

Váróterem

ELEKTROMOS HOSSZANTARTÓ SZAMÁR
SZÉPEN LASSAN

Fapárom fe belső faláról az ércet,
minek várat, minek várat magára.

Egy éjszakát őrzök a táskámban.
Arconként ráz föl
az álomszerű gyanakvás.

Az összes elkövetett térköz
semmit meg nem magyaráz.

A tárgyakról is, meggyőződom.
Hajnatra minden visszatalált
a tükörpontos világba.

ki nem érti egyikünket sem, kettőnk közül,
kétránypapírhoz tapasztott füllel, a

VONAT INDULÁSA
ALAGÚTBAN ELHELVEZETT SZERETŐKHOZ

Elektra

Kegyetlenül faggatlak,
énekelj, énekelj!

Elsímul a szappanhab
megnyugvó szökevényeken.

Leterített arcod nézem,
tizenkét sarkán nehezékekkel.

Leülnek a tiszta partra,
egy indulattal visszatartasz.

A dús kefe tágranyfik,
a széles lavór becsukódik.

Alávágok anyámnak, anyámnak,
lebontom a kerítést, kerítést,
lefekszem az uccának, uccának,
holnap megjön Oresztész, Oresztész!

A JATE néptáncsoportja Ausztriában

A JATE néptáncsoportja szeptember 24-29 között Ausztriában vendégzerepelt. Leoban városa ebben az időben rendezte meg szokásos évi városi fesztiválját, amelyre a Népművelési Intézetten keresztül, egy magyar táncsoportot is meghívott. A Népművelési Intézet a JATE csoportját jelölte ki, és kérte fel a részvételre.

A rövid ausztriai vendégzereplésnek keretet adott odaúton a Grazban, visszafelé az egykori birodalmi fővárosban tett néhány órás séta.

A leobani városi fesztiválnak a nálunk már régóta nem divatos, igazi népi jellege volt. Ennek okán első fellépésünk egy óriási sátorban (belefért volna vagy nyolc magyar parasztlakodalom) esett meg — számunkra elég furcsa formában: a műsor közben Leoban polgársága asztalok mellett falatozott, és itta az itt jellegzetes Gösser sört.

Másnap (vasárnap) délelőtt utcai táncal vonultak a szintén vendég svájci és a leobani táncosokkal együtt az új városházához, ahol minden csoport kis bemutatót tartott. A magyar paraszti táncgyörmény szépségei úgy felbuzdították a helybelieket, hogy rögtönzött táncbázisra és tánctánításra kértek bennünket.

Ebéd után a fesztivál szervezői rövid kirándulásra vitték a csoportot az Ercheysgbe, egy tündöklő kis tengerszemhez: némi izelítőt kaphattunk az Alpok szépségeiből.

Utolsó leobani szereplésünk (kedden) az öregek otthonában volt. A hétfői napot Bruck an der Murban töltöttük. A polgármester személyes megbízottja kalauzolt végig bennünket a városban, röviden elmondva történetét. (Kiderült, hogy Bruckot kalandozó magyar csapatok is ostromolták annak idején — sikertelenül.)

Itt először az öregek otthonában adtunk egy kamaraműsort, majd este a szakszervezetek színházában léptünk fel. Ez utóbbi volt az egyetlen, egész estét betöltő, a teljes repertoárunk felvonultató szereplésünk. Utána kísérőnk személyes vendégei voltunk. Két pohárköszöntő hangzott el. Először Simoncsics János, csoportunk nagy örege köszöntö meg a magyart is felülmúló vendégzereplést, amely érezhetően a két nép barátságának őszinte akarásából táplálkozott. Ezt követően vendéglátónk meleg szavakkal búcsúzott tőlünk. Elmondta, hogy szeretnének még viszontlátni minket csoportosan vagy akár egyénenként is Bruckban. Igaz ugyan — folytatta —, hogy különböző társadalmi rendszerű országokban élünk, de a személyes találkozások segítik igazán elő a két ország népének közeledését.

Klubprogram

JATE-klub

Október 25. 20 óra: Közgazdász kör — A szocialista vállalkozás II. (Liska Tibor előadása).

Október 26. 20 óra: Szexológiai kör — vezető: Korányi Tamás.

Október 27. 20 óra: Bemutató mozi — Agónia I-II.

Október 28. 20 óra: Rövidiek le-
szünk — Boncz Géza, Lehr Fe-

renc és Farkasházy Tivadar humoristák műsora.

Október 29. 21 óra: Színházi bemutató — Swajda György: A csoda.

Október 30. 19 óra: Disco.

A tudományegyetem KISZ-klubja az őszi szünet miatt november 1-8 között zárva lesz.

HÁZ a Tisza-parton

A Szegedi Ifjúsági Ház megnyitása óta beszédtema. Sajnos nem programjai tették híressé, hanem kihasználtságát kellett szövegezni már több fórumon is. Egy hónapja új igazgató, Havasi Zoltán áll az intézmény élén.

● Milyen elképzelésekkel látál munkához?

— A kezdetektől ismerem az Ifjúsági Ház tevékenységét, korábbi munkahelyemen, a Városi KISZ-bizottságon politikai irányításával foglalkoztam.

Az Ifjúsági Háznak nem csak a fiatalokat kiszolgáló közművelődési intézménynek kell lenni, hanem jellegében is az ifjúsági jellegnek kell tükröződni. Nem csak a műsorokon keresztül, de egész tevékenységében. Az ifjúsági jellegnek a továbbiakban az irányító, szervező munkában is érvényesülni kell. Úgy érzem, ez a korábbiakban nem valósult meg. Szerves részévé kell tenni a Házat a város közművelődési életének. Eddig kilógott a sorból. Nem sikerült olyan kapcsolatokat kialakítani, amelyek elősegítették volna, hogy alkalmazkodjék a város egészéhez illetve az itteni fiatalság egészéhez. A korábbi sikeres kezdeményezéseket mindenképpen folytatni kell. Látványos változtatásra nincs szükség, de módosításokat, újításokat feltétlenül be kell vezetni. Sokkal többet kell foglalkozni a középiskolák korosztállyal. Emellett nem szabad megfeledkezni a városban élő dolgozó fiatalokról sem, az egyetemistákról sem.

● Sajnos, a néhány éves épületnél technikai problémákról kell beszélni!

— Három és fél év múltán is érződik, hogy az átadásra az épület teljes egészében nem készült el. Még most sem tökéletes a hangosító és a világító berendezés. Technikai adottságok miatt kizárólag könnyűzenei műsorokat

tudunk rendezni. Komolyzenei koncertek megtartására a ház nem alkalmas, a szellőzőberendezés hangossága és a fűtőmű zaja miatt. Technikai fogyatékoságok következtében egyelőre filmvetítések nem lehet szó. De ez nem jelenti, hogy a későbbiekben nem akarjuk megoldani ezt a feladatot.

● Közel fél éve már mintha teljes szünet lenne a házban...

— Az elmúlt hónapokban kevés rendezvény volt, objektív és szubjektív okok miatt. Hat héten át tartott nyitva Varga Mátyás nagyszabású kiállítása, amely az egész házat lefoglalta.

● Ez nem kifejezetten „ifjúsági jellegű” rendezvény...

A nagy kiállításoknál nem a háznak hanem a városnak az érdekei érvényesülnek. Így kapcsolódott be az intézmény a nyári fesztivál rendezvényeibe. Ez okozta, hogy egyik-másik kiállítás az Ifjúsági Ház jellegét nem tükrözte.

● Mikorra várható, hogy újra üzemel a ház?

— Egy „takarékra állított” üzemet hirtelen nem lehet „nagy-lánggal” működtetni. Fokozatosan indul be a teljes üzemelés. Októberben már lesz néhány nagy rendezvény és indulnak a kiscsoportos foglalkozások. Már októberben megkezdődik, s a következő hónapokban is egy-egy napra rendezik a házban a diákcentrumot. Ezeket a napokon szórakoztató játékos és komolyabb programok váltogatják egymást. Lehetőséget adunk amatőr csoportok bemutatkozására, diákdíszkósok fellépésére. Politikai kaszinót rendezünk be. Bemutathatók az itteni amatőrfilmszínház, lehet tárgyakat csereberélni, lehet konzultálni a városi KISZ-bizottság vezetőivel.

● Több rendezvények?

— Továbbra is szeretnénk a mártör színpadoknak bemutatkozás lehetőséget adni. Ugyanakkor mi is tervezzük egy színjátszó kör megalakítását. Bevált program az Irodalmi Kávéház, ahol novemberben Garas Dezső és Madaras József lép fel egy alkalommal, egy másik estén pedig Maros Gábor és Bence Ilona látogat el hozzánk. Tervezzük egy Rollis koncertet.

● A műsorokra a közönséget be kell csalogatni...

— A propaganda munkát sokkal szélesebb körben kell csinálni, mint eddig. Jó volt az írásos tájékoztatás — több-kevesebb házzal. A szóbeli agitációs tevékenységet föltétlenül erősíteni kell, be kell vonni a fotó- és filmköri is ebbe a tevékenységbe.

● Sokszor megtörtént már, hogy a közönség eljött, a műsor meg elmaradt.

— Továbbra sem tudjuk garantálni, hogy a meghirdetett műsor nem marad el. De kellően elkészített, gondos szervezéssel és időben megkötött szerződésekkel dolgozunk.

Jó lenne, ha az Ifjúsági Ház végre valóban az ifjúság háza lenne, kongó falai közt nem csak néhány ott dolgozó sétálgatna. Az új elképzelések szimpatikusak várjuk a megvalósulásukat, és a sikerült műsorukat, hiszen ezek lehet leginkább törzsközönséget toborozni.

BÖLE ISTVÁN